

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA DIN EPOCA FIERULUI DE LA BRĂDICEȘTI – IAȘI (III)

DE

CONSTANTIN ICONOMU

În continuarea publicării rezultatelor cercetărilor arheologice de la Brădicești-Odaie, comuna Dolhești, județul Iași¹ vom prezenta materialele arheologice, în principal ceramica, ce aparține din punct de vedere cultural-cronologic epocii fierului.

Față de materialele celei de a doua epoci a fierului, fragmentele ceramice și cele câteva vase întregite ocupă, cantitativ, un loc mult mai modest, ceea ce implică presupunerea existenței unei locuiri mai puțin intense și cu inventar mai sărac în așezarea din punctul de la „Odaie” (fig. 1). De asemenea, se impune observația că materialul arheologic descoperit din epoca fierului nu a apărut, în general, în condiții stratigrafice clare și nici în complexe arheologice închise, depunerile mai vechi fiind deranjate de locuirile mai târzii; așa se explică de ce fragmente ceramice hallstattiene, destul de rare, au apărut în nivelele din secolele II–IV, ale culturii Răducăneni sau chiar la suprafață, în solul de arătură. Această situație ne obligă să descriem materialul arheologic în exclusivitate după criterii tipologice, ceea ce ar avea drept consecință, pentru unele materiale, mai puțin cunoscute, unele erori de atribuire cultural-cronologică.

1. Cel mai vechi material hallstattian înregistrat la Brădicești-Odaie este reprezentat de ceramica grupului cultural Corlăteni-Chișinău. Pasta și tehnica de ardere a vaselor prezintă obișnuitele particularități ale acestei culturi, cum ar fi culoarea neagră la exterior și cărămizie în interior, dar se întâlnesc și piese cu pereți de culoare neagră, neagră-cenușie sau numai cenușie. În general, pasta vaselor mici și mijlocii este fină, compactă, iar a celor mari, poroasă, cu degresant alcătuit din microprundișuri sau cioburi pisate. Repertoriul de motive ornamentale este compus din caneluri orizontale sau oblice, uneori realizate superficial, încât devin fațetări; din benzi de liniuțe incizate dispuse pe diametrul maxim și doar, într-un singur caz, dintr-o bandă de alveole amplasate sub buză (fig. 10/3; 11/5).

Repertoriul de tipuri ceramice este format din vase bitronconice, oale globulare, străchini cu buza întoarsă în interior, străchini cu buza evazată lată și toarta în formă de panglică, castronașe hemisferice, cești, căni, vase-sac etc.

Din categoria vaselor bitronconice, s-au păstrat doar câteva fragmente din care enumerăm: o bucată de vas mare, din pastă neagră-cenușie, reprezentând o porțiune din diametrul maxim și umăr cu bandă de fațetări orizontale (fig. 2/6) și un rest de oală de culoare neagră la exterior și cenușie în interior, decorată cu bandă de caneluri orizontale rare, puțin adâncite. Acest ultim fragment, puternic lustruit la exterior, păstrează un orificiu de la o încercare de restaurare făcută în vechime (fig. 2/3; 10/2). O piesă similară ca formă a fost descoperită la Prăjești². Un alt fragment aparține unui vas piriform ce cuprinde o porțiune din burtă și umăr. Ca decor, apare un șir de alveole orizontale, iar pereții lustruiți ai vasului prezintă pasta neagră la exterior și cărămizie în interior, permițând atribuirea acestei forme, cu certitudine, culturii Corlăteni-Chișinău (fig. 2/2; 10/4).

¹ Prima parte fost publicată în *CercetIst*, XIV, 1983–1984, p. 86-114; a doua în *ArhMold*, XXII, 1999, p. 49-66; cf. și C. Iconomu, *Les recherches archéologiques sur le Premier âge du fer dans le département de Iași. Résultats et problèmes. (Unele rezultate și probleme privind evoluția triburilor trace din prima epocă a fierului în conformitate cu cercetările arheologice din județul Iași)*, în *Premier âge du fer aux bouches du Danube et dans les régions autour de la Mer Noire. Actes du Colloque international. Septembre 1993*, Tulcea, 1997, (Prima epocă a fierului la Gurile Dunării și în zonele circumponice. *Lucrările Colocviului Internațional. Septembrie 1993*), Tulcea, 1997, p. 122-123; 128-129.

² C. Buzdugan, *Descoperiri arheologice de la Prăjești (jud. Bacău)*, în *Carpica*, 2, 1969, p. 81-86; B. Hänsel, *Beiträge zur regionalen und chronologischen gliederung älteren hallstattzeit an der unteren Donau*, Bonn, 1976, I, p. 111; II, pl. 41/9; A. László, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați*, București, 1994, fig. 68/9; Oleg Levițchi, *Cultura hallstattului canelat la răsărit de Carpați*, București, 1994, p. 102, fig. 31/9.

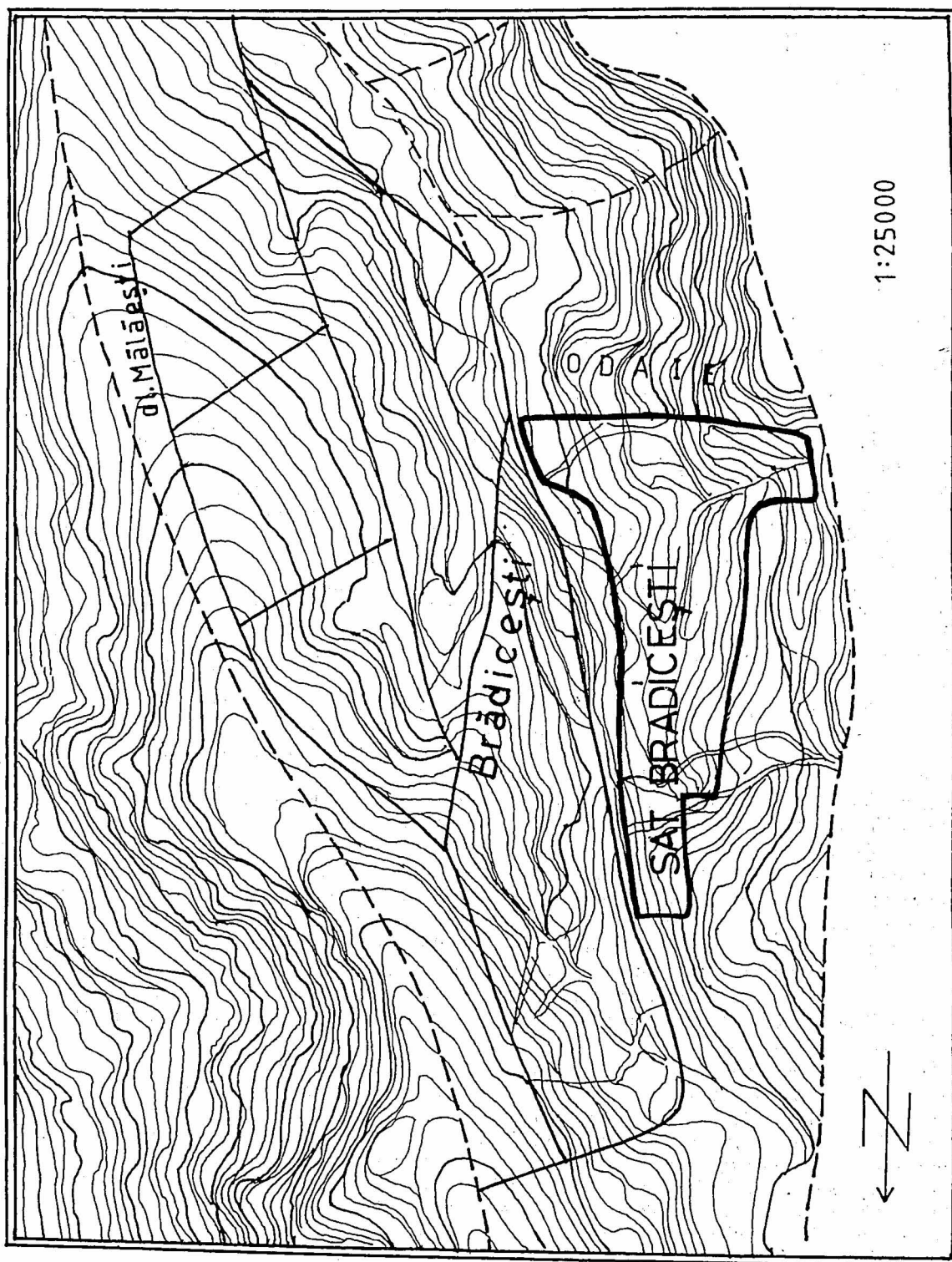

Fig. 1. Plan de situație a satului Brădicesti cu microzona înconjurătoare și punctul „Odaie”.

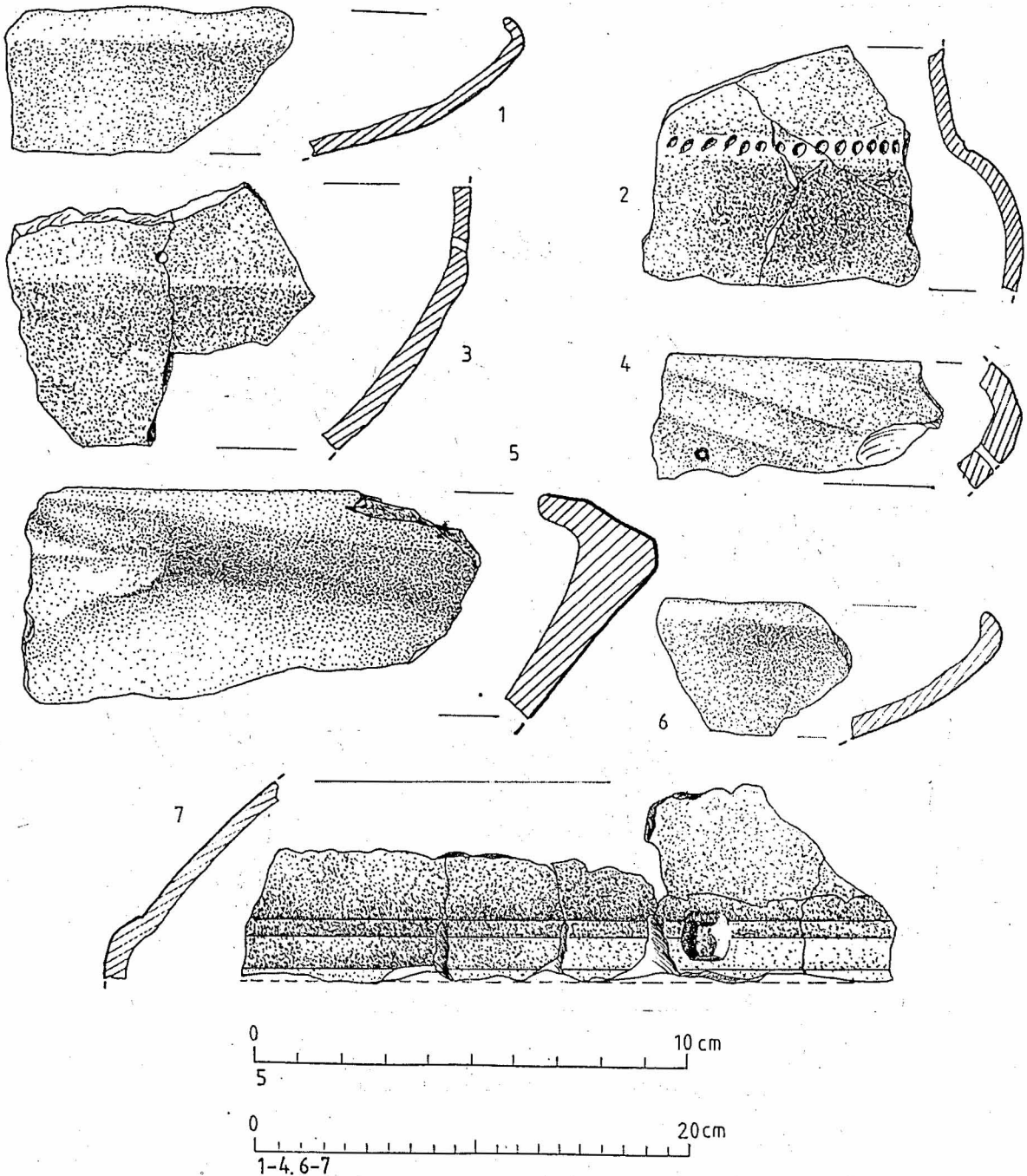

Fig. 2. 1,5,6. Străchini cu buza aplecată spre interior; 2-3,7. Vase bitronconice.

În afară de vase bitronconice, la Brădicești-Odaie s-au descoperit și străchini cu buza înclinată spre interior sau cu buza aplecată spre exterior, lătită, care le apropie mai mult de forma unor castroane. Prima categorie, cu buza aplecată spre interior, arcuită, prezintă drept decor fațetări oblice pe marginea buzei și apucători ascuțiți. Pereții vaselor sunt groși, din pastă poroasă, cărămizie sau neagră-cenușie (fig. 2/1,4-6). Acest tip, cu decor de caneluri sau fațetări oblice sau orizontale, constituie o formă des întâlnită în așezările și necropolele culturii Corlăteni-Chișinău de la Târpești, Prăjești, Grumezoaia și Cotu Morii, toate aparținând, din punct de vedere cronologic hallstattului B³.

³ A. László, *op.cit.*, p. 113-117, fig. 66/3 Târpești; fig. 68/1-3 Prăjești; 70/1-3 Grumezoaia; 72/1; 73/5,8; 74/9 Cotu Morii.

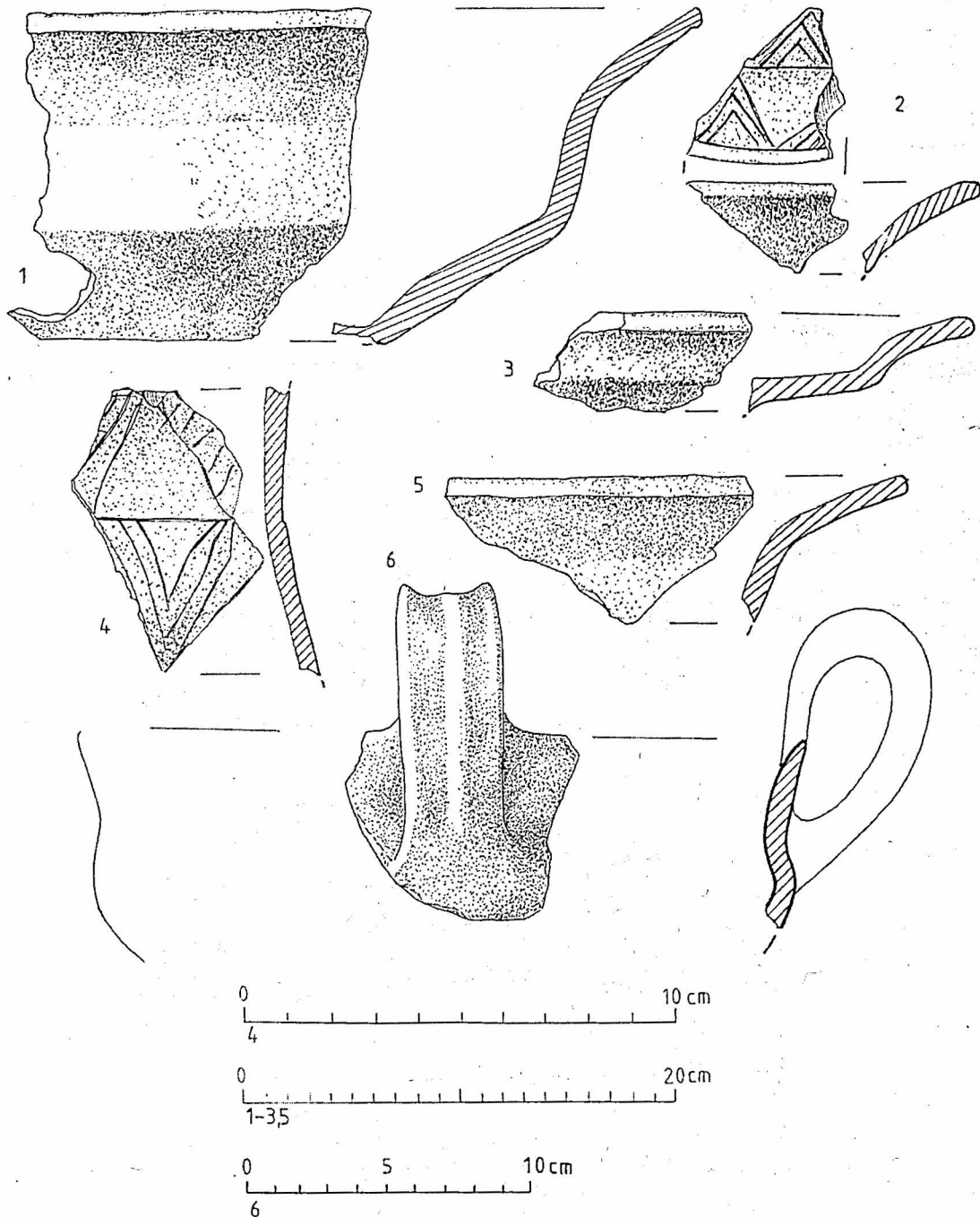

Fig. 3. 1-5. Străchini cu buza lată, aplecată spre exterior; 6. Ceașcă cu toarta supraînălțată.

A doua categorie este reprezentată de străchini mari, cu pereți groși, din pastă cărămizie sau cenușie, cu buza lată, mai mult sau mai puțin aplecată spre exterior și umărul accentuat (fig. 3/1,3,5; 11/6a-b). Un exemplar care ar putea fi considerat drept ceașcă mare, poartă o toartă lată, cu nervură verticală (fig. 3/6; 11/3). Motivele decorative sunt aplicate numai pe partea din interior a buzei late și constă din nervuri arcuite sau din triunghiuri etajate duble sau triple realizate prin incizare după coacerea vasului (fig. 3/2,4; 11/1-2,4). Pentru strachina cu buza aplecată spre exterior găsim analogii la o strachină de tip Corlăteni-Chișinău de la Poiana-Dulcești⁴. Pentru

⁴ *Ibidem*, p. 115, fig. 69/7; Oleg Levițchi, *op.cit.*, p. 93, fig. 33/4.

motivele de unghiuri nu dispunem de analogii, dar acest lucru este explicabil prin faptul că ornamentarea cu incizii, după arderea vasului, ar putea constitui o inovație locală, deși decorul de triunghiuri și romburi nu lipsește din aria culturii Corlăteni-Chișinău, o piesă asemănătoare fiind descoperită la Lucașeuca⁵.

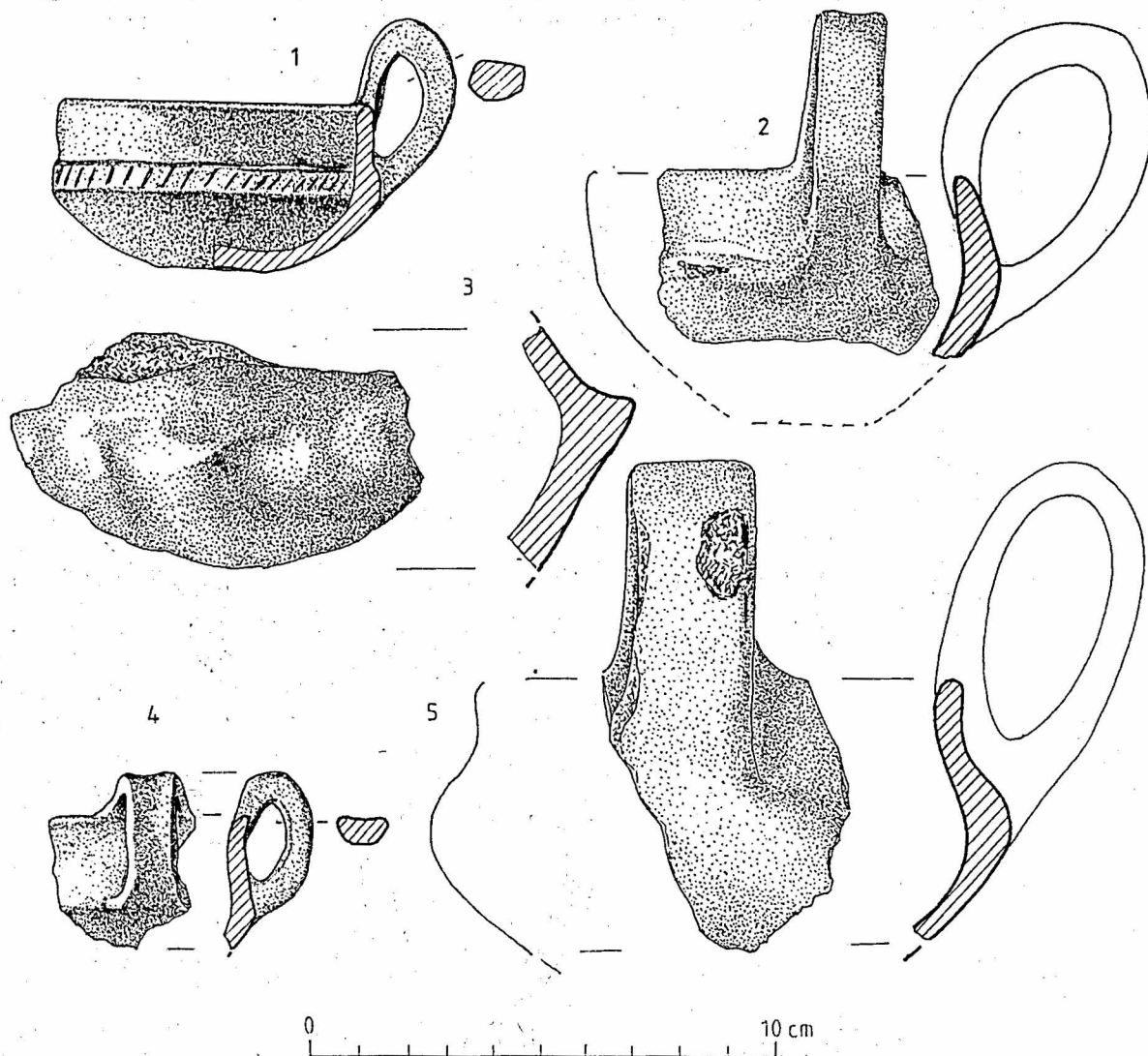

Fig. 4. 1–5. Cești cu toarta suprainălțată.

Printre fragmentele de străchini de mari dimensiuni se numără unul deosebit, cu pereți groși, din pastă poroasă, cu amestec de cioburi pisate. De culoare cenușiu-cărmizie la exterior și neagră în interior, strachina prezenta un decor care inițial va fi dispus în cruce de unghiuri canelate, puternic accentuate, late, amplasate pe fundul vasului (fig. 6/5; 13/5). De asemenea, în categoria străchinilor sau cupelor intră și o piesă de dimensiuni mijlocii de formă hemisferică, decorată pe toată suprafața corpului cu caneluri orizontale (fig. 10/1a-b). Fundul adâncit circular creează în interior un *umbo*. Pereții bine neteziți sunt de culoare cărămizie, cu pete negre-cenușii de la o ardere secundară. Prin canelurile orizontale și *umbo*-ul de pe fund piesa este tipică pentru cultura Corlăteni-Chișinău, aceasta fiind apropiată de un vas asemănător de la Petrușeni unde se întâlnește o cupă hemisferică cu decor de caneluri orizontale⁶ și cu alte două de aceeași formă dar fără caneluri, de la Mândrești⁷ și Cucorâni⁸.

⁵ Oleg Levitchi, *op.cit.*, fig. 17/17.

⁶ *Ibidem*, fig. 36/4.

⁷ *Ibidem*, p. 92, fig. 24/18.

⁸ *Ibidem*, p. 92, fig. 30/2.

Altă categorie de vase descoperite la Brădicești, specifică culturii Corlăteni-Chișinău, este reprezentată de cești, din care observăm numai fragmente ce se clasifică în trei variante:

Prima este reprezentată de câteva cești scunde cu gura ovală, toarta supraînălțată și *umbo* pe fund, modelate din pastă cenușie, cărămie, cu pete negre (fig. 5/6-7; 12/5,7). Acest tip este atestat în așezările și necropolele culturii Corlăteni-Chișinău, unde prezintă o formă caracteristică pentru această cultură⁹.

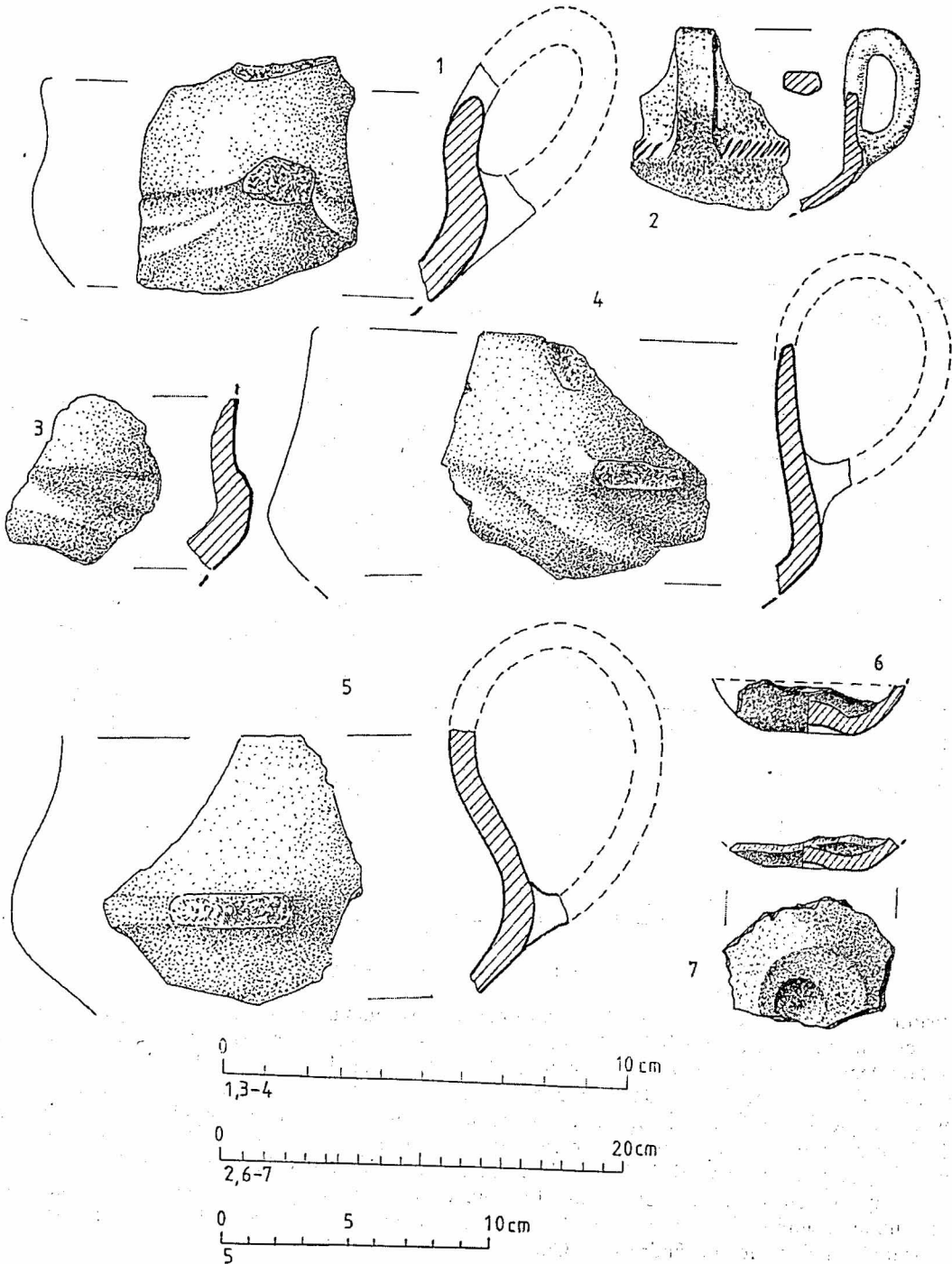

Fig. 5. 1-5. Cești cu toarta supraînălțată; 6-7. Cești cu toarta supraînălțată și *umbo* pe fund.

⁹ A. László, *op.cit.*, p. 121, tip A; Oleg Levițchi, *op.cit.*, p. 94, tip VI.

A doua variantă de ceașcă, ilustrată printr-o piesă întregită (fig. 4/1; 12/1) și a doua fragmentară (fig. 5/2; 12/4) are forma conică, gâtul înalt separat de corp printr-un prag și toarta supraînălțată, rectangulară în secțiune. Pe diametrul maxim se observă un decor de liniuțe oblice incizate așezate în șir, iar pasta neagră este ușor lustruită. Acest tip prezintă analogii în repertoriul de cești descoperite la Tămăoani și în aria acestui grup cultural, stabilindu-se astfel sincronismul cu această cultură¹⁰, fapt care ne determină să apreciem că prezența vasului de la Brădicești se datorește unor influențe sudice. Dar este posibil, datorită existenței acestei forme și în alte așezări, ca de exemplu la Bălăbănești și Trinca, ca tipul respectiv să fie mai degrabă comun pentru culturile hallstattului timpuriu de la răsărit de Carpați¹¹.

A treia variantă este ilustrată de fragmente de cești cu corpul conic și buza mai mult sau mai puțin înaltă, ușor răsfrântă la exterior și toarta lată, în formă de panglică (fig. 4/2,4,5; 12/3; 6/1-2). Ceștile decorate pe diametrul maxim cu caneluri oblice, verticale sau dispuse în ghirlandă au pasta fină, lustruită, de culoare cenușie sau neagră. Ceștile cu caneluri oblice pe diametrul maxim se întâlnesc la Grănicești, în cadrul grupului cultural cu același nume¹², iar cele cu caneluri în ghirlandă apar la Trușești¹³.

În afară de tipurile enumerate mai sus care au putut fi identificate, chiar dacă au fost reprezentate numai prin fragmente, mai există un număr mare de bucăți ornamentate la care nu s-a putut stabili forma și tipul vasului. Dintre acestea enumerăm un fragment decorat cu cercuri concentrice canelate (fig. 6/4; 13/1) și un altul cu motiv similar (fig. 6/6; 13/4), cu analogii în așezarea de la Trinca¹⁴. Există, de asemenea, bucăți de vase cu decor de caneluri verticale sau oblice amplasate pe umăr sau pântec (fig. 4/3; 12/6; 5/1,3-5; 12/2; 13/5) cu analogii la Trușești, Dănești¹⁵ și Costeștii VII¹⁶. Toate aceste tipuri ceramice enumerate mai sus, alcătuite din piese întregi și fragmentare, reprezintă ceramica fină și semifină. În afară de acestea mai există și o altă categorie în care se includ numai fragmente ce pot fi atribuite vaselor grosiere, de formă cilindrică, cu fundul arcuit și buza dreaptă, ușor îngroșată. Decorul caracteristic este compus din diferite variante de brăie alveolate, crestete sau continui amplasate orizontal, sub buză (fig. 7/1-7; 8/1-2,7,9; 13/2; 14/1-6). Uneori sub muchia buzei apar un șir de perforații rare, ceea ce trădează conservarea unei tradiții mai vechi a culturii Noua (fig. 7/2,5; 14/1,3-4,6)¹⁷. Vase cu brăie alveolate asociate cu șir de perforații se întâlnesc și în aria grupului Grănicești¹⁸ având aceeași origine din bronzul târziu. De asemenea, semnalăm, în cadrul acestei categorii și câteva fragmente decorate cu măturica, motiv întâlnit în mod obișnuit în așezările hallstattiene timpurii de la răsărit de Carpați, cum ar fi cele de la Grănicești¹⁹, Botoșana²⁰ și Siliștea Nouă²¹, toate din aria grupului cultural Grănicești. Descoperirea acestor fragmente de vase și la Brădicești dovedește că această practică de ornamentare este specifică și culturii Corlăteni-Chișinău.

2. În afară de materialul hallstattian prezentat anterior, în cursul săpăturilor de la Brădicești-Odaie au apărut un număr relativ mic de fragmente ceramice aparținând culturii Cozia, ceea ce dovedește că, în etapa reprezentată de această cultură, locuirea a fost mai puțin intensă. Din nefericire, nici un fragment nu a apărut în complexe închise, dar cu toate acestea ele sunt suficiente de tipice pentru a fi atribuite cu certitudine acestei culturi. Din materialul descoperit enumerăm pe cel mai reprezentativ pentru cultura Cozia.

¹⁰ A. László, *Grupul Tămăoani. Asupra orizontului hallstattian timpuriu cu ceramică incizată din sudul Moldovei*, în *MemAntiq*, XII-XIV, 1980-1982 (apărută 1986), p. 66, 69; idem, *Hallstattul timpuriu și mijlociu pe teritoriul Moldovei*. Rezumatul tezei de doctorat, 1985, p. 11-13; idem, *Les groupes régionaux anciens du Hallstatt à l'est des Carpates. La Moldavie aux XIe-VIIe siècles av.n. è.*, în *La civilisation de Hallstatt. Bilan d'une rencontre*, Liège, 1987, p. 122-123; idem, *On the origin, development and chronology of the first iron age at the Lower Danube (Despre originea, evoluția și cronologia primei epoci a fierului la Dunărea de Jos)*, în *Premier âge du fer aux bouches du Danube et dans les régions autour de la Mer Noire. Actes du Colloque International, Septembre 1993*, Tulcea (Prima epocă a fierului la Gurile Dunării și în zonele circumpontice), *Lucrările Colocviului Internațional, Septembrie 1993*, Tulcea, 1997, p. 67-70; p. 77-80; M. Brudiu, *Contribuții la cunoașterea genezei hallstattului în sud-estul României*, în *SCIVA*, 32, 1981, 4, p. 533, fig.4/3; idem, *Cercetări privind hallstattul din sud-estul Moldovei*, în *SCIVA*, 42, 3-4, 1991, p. 223-233, fig. 3/1,3,5; C. Ionomu, *Unele rezultate și probleme privind evoluția triburilor trace din prima epocă a fierului în conformitate cu cercetările arheologice din județul Iași*, în *Premier Âge du fer aux bouches du Danube et dans les régions autour de la Mer Noire. Actes du Colloque International, Septembre, 1993*, Tulcea, 1997, p. 125, fig. 1/8.

¹¹ Oleg Levițchi, *op.cit.*, p. 104, fig. 20/3; p. 95, fig. 41/2-4.

¹² A. László, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați*, p. 82, fig. 37/5,7.

¹³ *Ibidem*, fig. 63/8; Oleg Levițchi, *op.cit.*, fig. 18/4.

¹⁴ Oleg Levițchi, *op.cit.*, p. 85, fig. 43/8.

¹⁵ A. László, *op.cit.*, p. 64/5,10.

¹⁶ Oleg Levițchi, *op.cit.*, fig. 28/7.

¹⁷ A. László, *op.cit.*, p. 113.

¹⁸ *Ibidem*, p. 70.

¹⁹ *Ibidem*, p. 68, fig. 14/1,3; 16/1; 17/1; 18/1-2,5; 19/1,4; 20/1,3,6; 21/1,8,11; 22/8-10; 31/6; 42/5-7; 44/8.

²⁰ *Ibidem*, fig. 54/2,7-9.

²¹ *Ibidem*, p. 70, fig. 60/3,6.

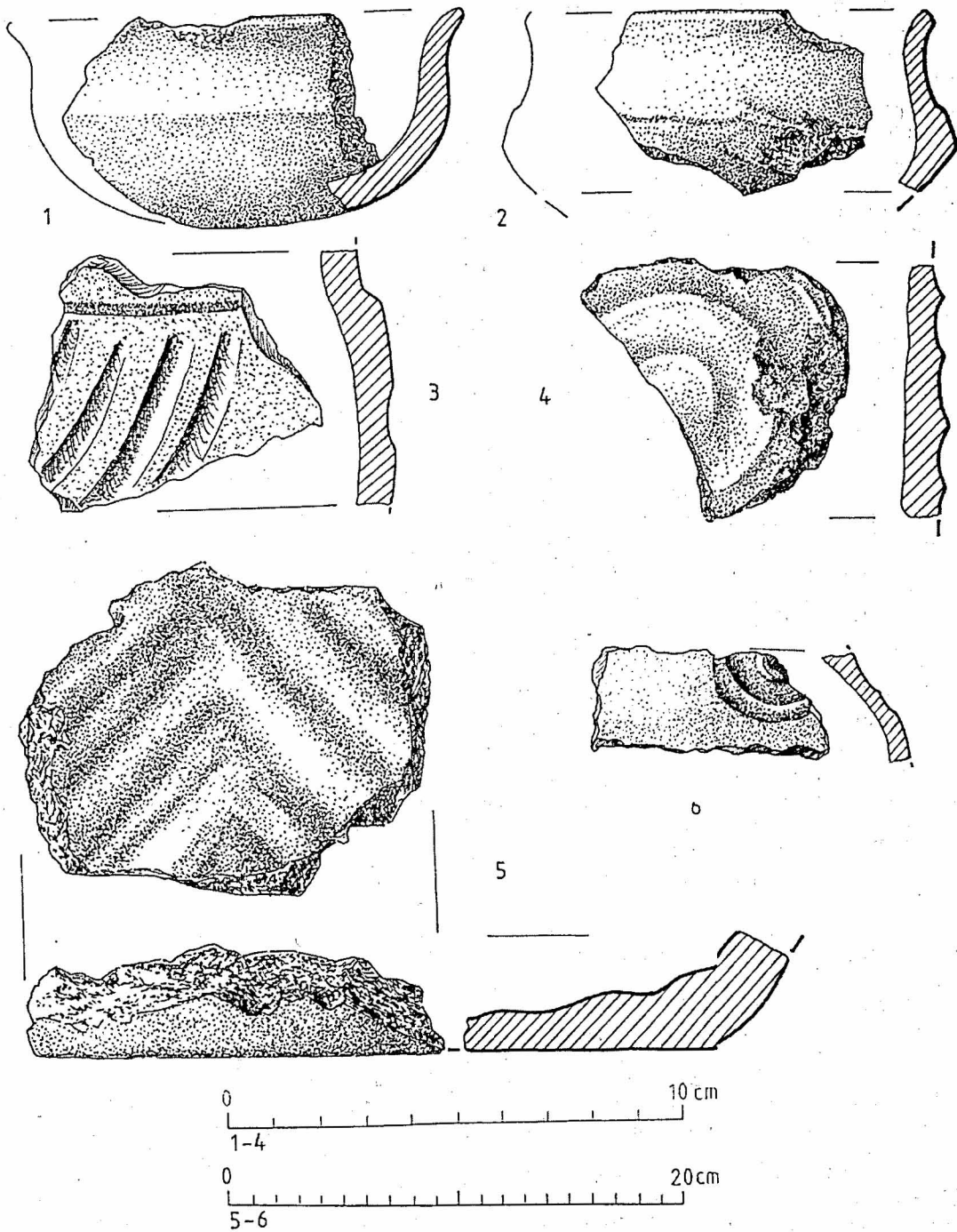

Fig. 6. 1-2. Cești. 3-4,6. Vase neîncadrate tipologic; 5. Fragment de strachină mare.

O primă bucată de vas de culoare neagră, cu decor imprimat, cu motiv în bandă orizontală de linii multiple (fig. 8/8; 15/8). Acest motiv este curent întâlnit pe vasele acestei culturi și se observă la materialul ceramic din stațiunile de referință de la Cozia²² și Pocreaca²³.

²² Idem, *O așezare hallstattiană la Cozia (jud. Iași)*, în *ArhMold*, VII, 1972, p. 212, fig. 9/2,4-6; fig. 10/1-3,4; 11/8-10.

²³ C. Iconomu, *Cercetările arheologice din cetatea hallsattiană de la Pocreaca-Iași*, în *ArhMold*, XIX, 1996, p. 29-30, fig. 9/3,6; 10/9; 11/4; 12/2; 14/13; 15/1,3-4,7; 16/4-9; 17/6-7,11; 21/1.

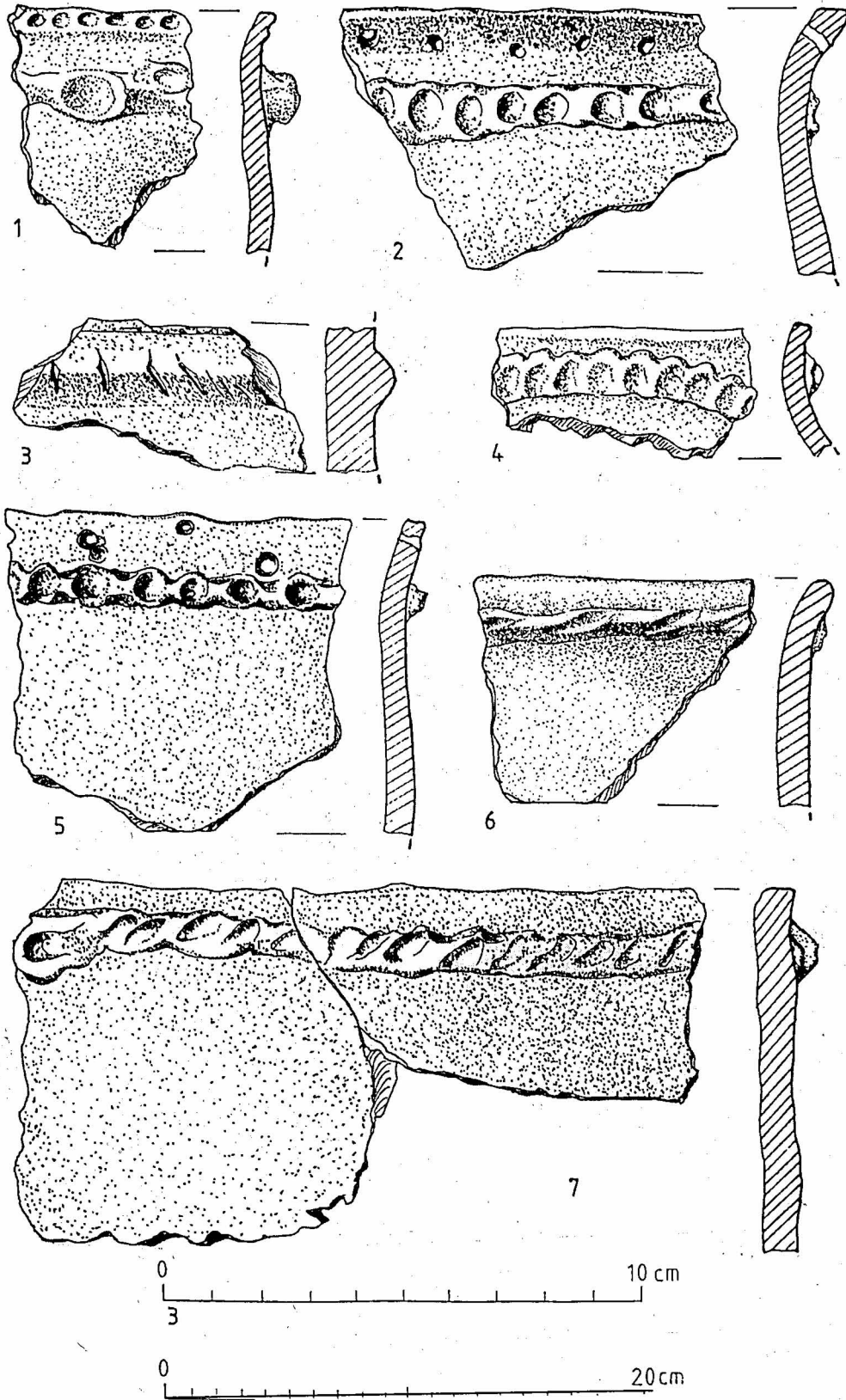

Fig. 7. 1-7. Oale cu brâu alveolat și crestat.

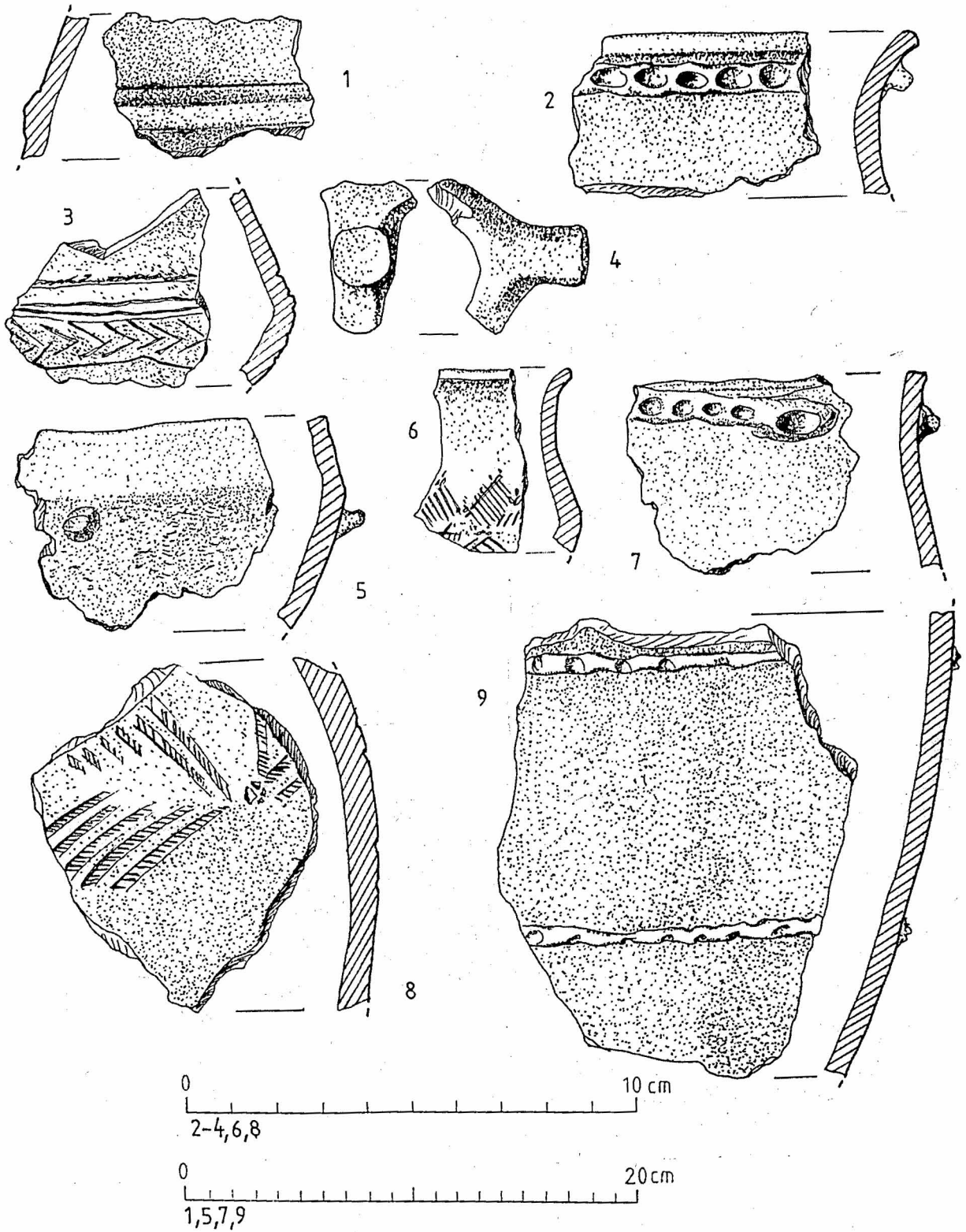

Fig. 8. 1-2,7,9. Oale cu brâu alveolat; 5. Vase cu buton; 3,4,7-8. Vase cu decor imprimat sau incizat.

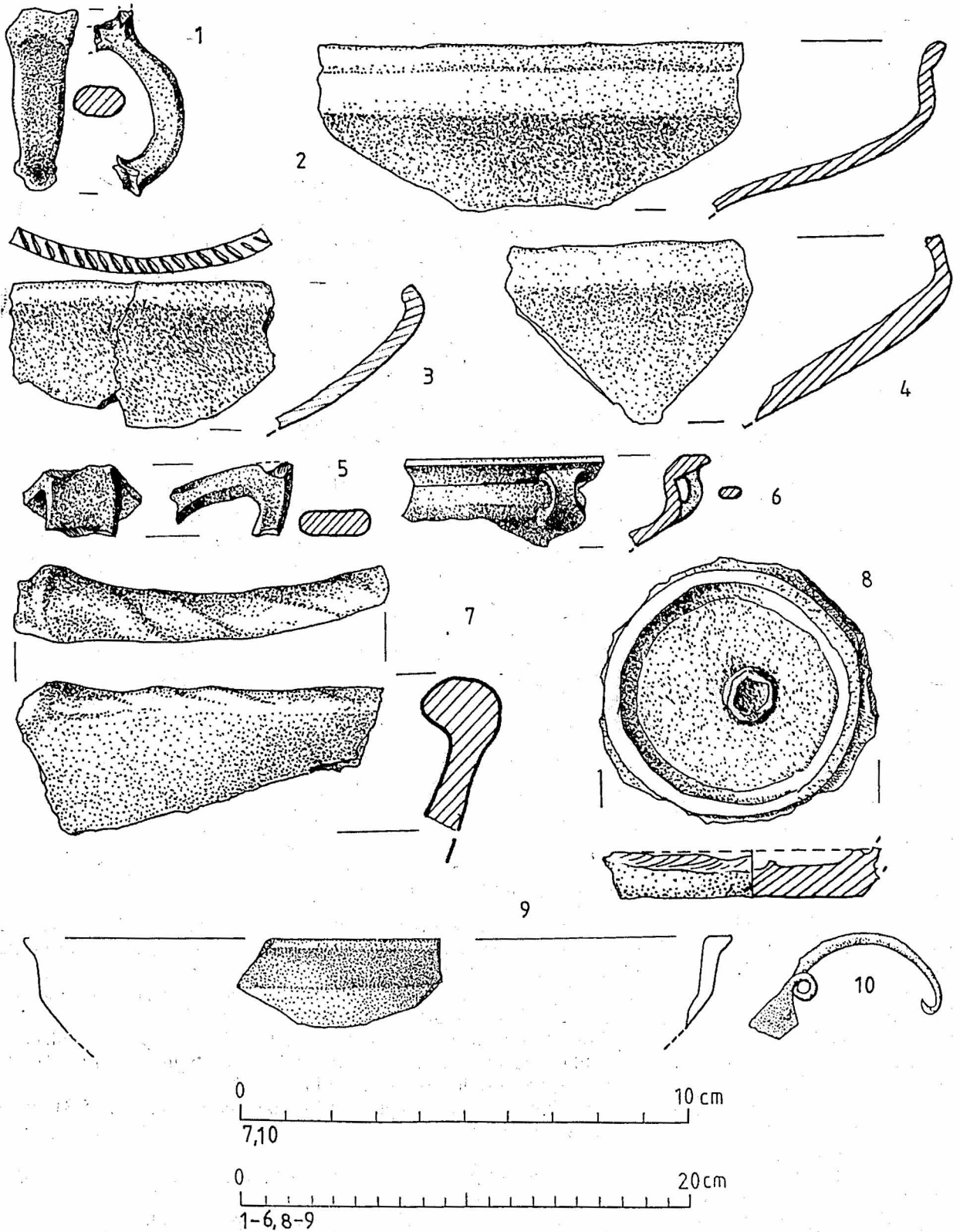

Fig. 9. 1,5. Torți fragmentare; 2-4,6-8. Străchini cu buza aplecată spre interior; 9. Strachină grecească; 10. Fibulă de bronz.

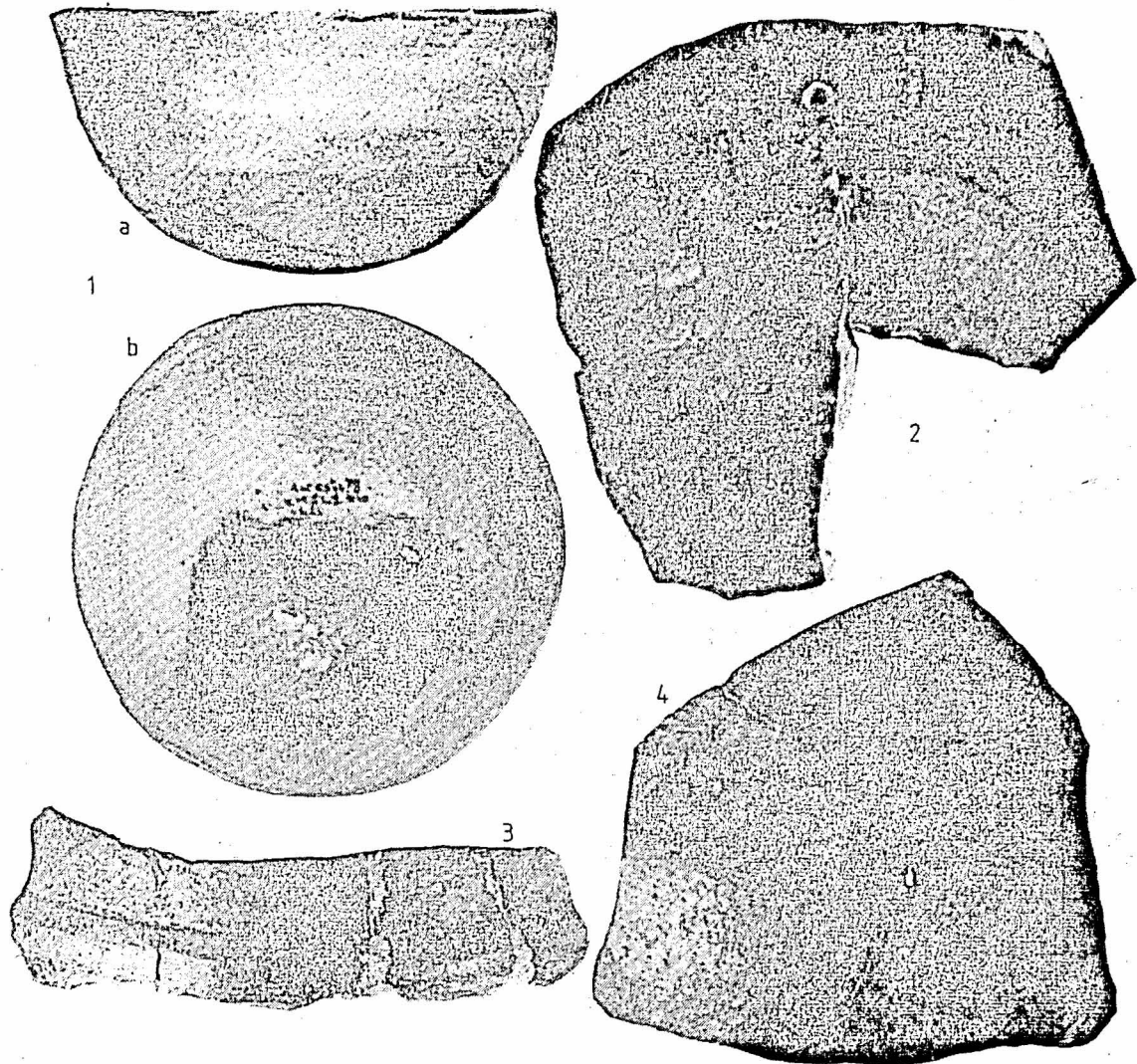

Fig. 10. 1a-b. Cupă; 2-4. Vase bitronconice.

Al doilea fragment reprezintă un rest de oală cu decor constând în șiruri orizontale de cerculețe imprimate având la mijloc o cruce în relief (fig. 15/1) motiv ce se întâlnește numai pe ceramica din Insula Banului, documentând și astfel contribuția acestui grup la geneza culturii Cozia²⁴.

Un alt fragment de toartă, cu creastă (fig. 9/1; 15/6) prezintă analogii la Rasova, în categoria materialului de tip Babadag descoperit în această localitate²⁵, și în Moldova la Arsura²⁶.

O bucată de oală aparține tipului cu mijlocul bombat, având drept decor o proeminență triunghiulară pe umăr, separată printr-un prag de gâtul vasului (fig. 15/5). Piese asemănătoare se găsesc numai la Babadag, la oalele din fazele II-III; în aria culturii Cozia, apare la Brădicești pentru prima dată²⁷.

Amintim, în continuare, un buton cilindric de la toarta supraînălțată a unei cești (fig. 8/4; 15/3); piese asemănătoare sunt atestate la Cozia²⁸ și Pocreaca²⁹.

²⁴ Sebastian Morintz și Petre Roman, *Un nou grup hallstattian timpuriu în sud-vestul României – Insula Banului*, în *SCIIV*, 20, 3, 1969, p. 403, 411; fig. 8/5; 10/11.

²⁵ M. Irimia, *Cercetările arheologice de la Rasova-Mahul Roșu*, în *Pontica*, 7, 1974, p. 98-100, fig. 8/3.

²⁶ Silvia Teodor, *Cetatea traco-gețică de la Arsura, jud. Vaslui*, (1964), în *Materiale*, X, 1973, p. 57-59, fig. 5.

²⁷ Sebastian Morintz, *Noi date și probleme privind perioadele hallstattiană timpurie și mijlocie în zona istro-pontică (Cercetările de la Babadag)*, în *Thraco-Dacica*, VIII, 1-2, 1987, p. 46, fig. 10/11.

²⁸ A. László, în *ArhMold*, VII, 1972, fig. 7/1-2.

²⁹ C. Iconomu, *op.cit.*, p. 29, fig. 11/2; 18/11; 19/1-2.

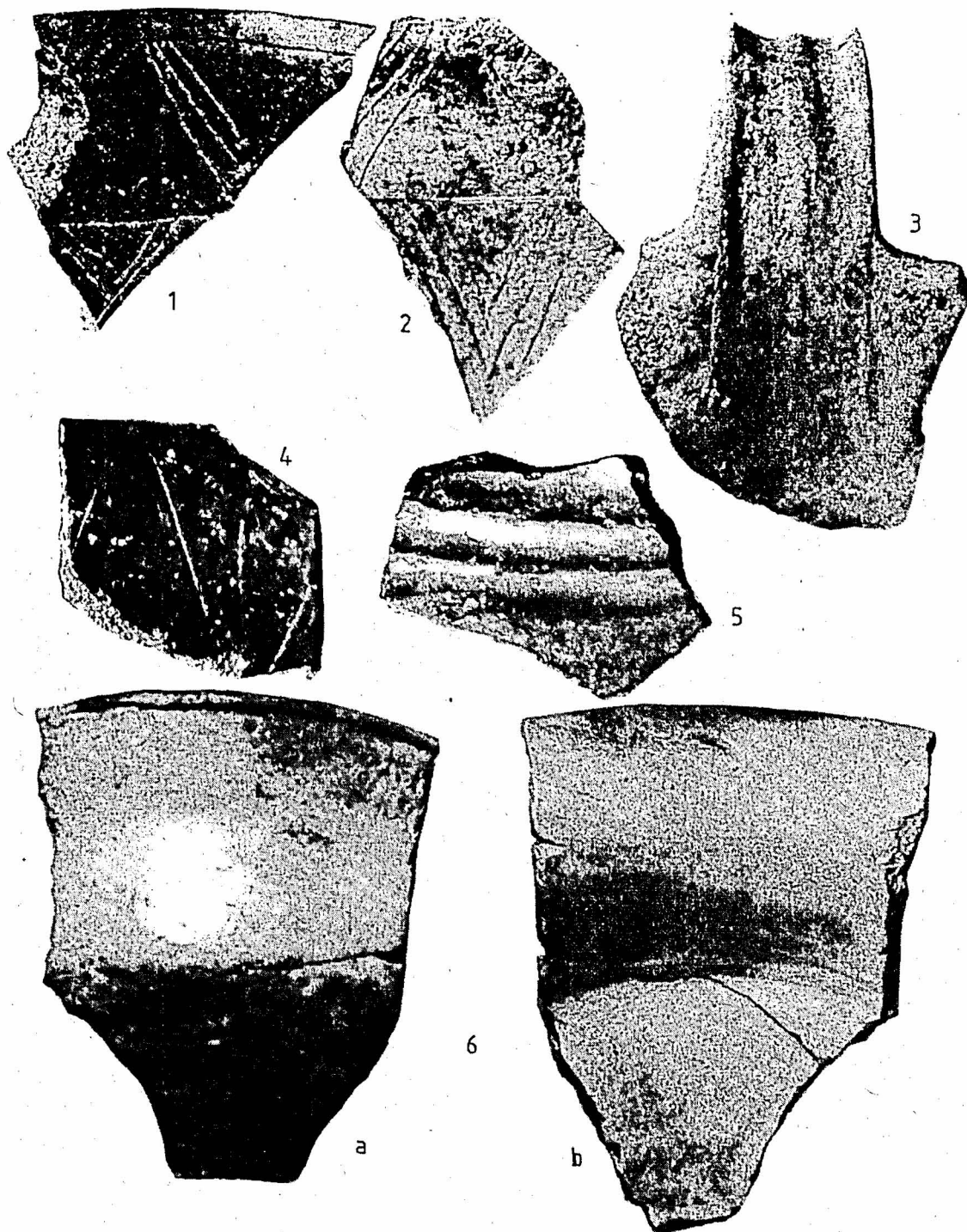

Fig. 11. 1–4, 6a-b. Străchini și cești cu buza aplecată spre exterior; 5. Fragment de oală decorat cu caneluri horizontale.

Câteva fragmente de cești încheie prezentarea ceramicii de tip Cozia de la Brădicești (fig. 8/3,6; 15/2,4).

Ca motive ornamentale, se utilizează inciziile care alcătuiesc șiruri de liniuțe oblice, unghiulare, romboidale și puncte adâncite realizate cu matrița, ce subliniază capetele motivelor geometrice. Fragmente de ceșcuțe similare cu cele descoperite la Brădicești au fost descoperite la Pocreaca într-un număr relativ mare³⁰, ele fiind asemănătoare ca formă și decor cu cele de la Brădicești.

³⁰ *Ibidem*, p. 30, fig. 13/1; 19/5-8; 20/1-5.

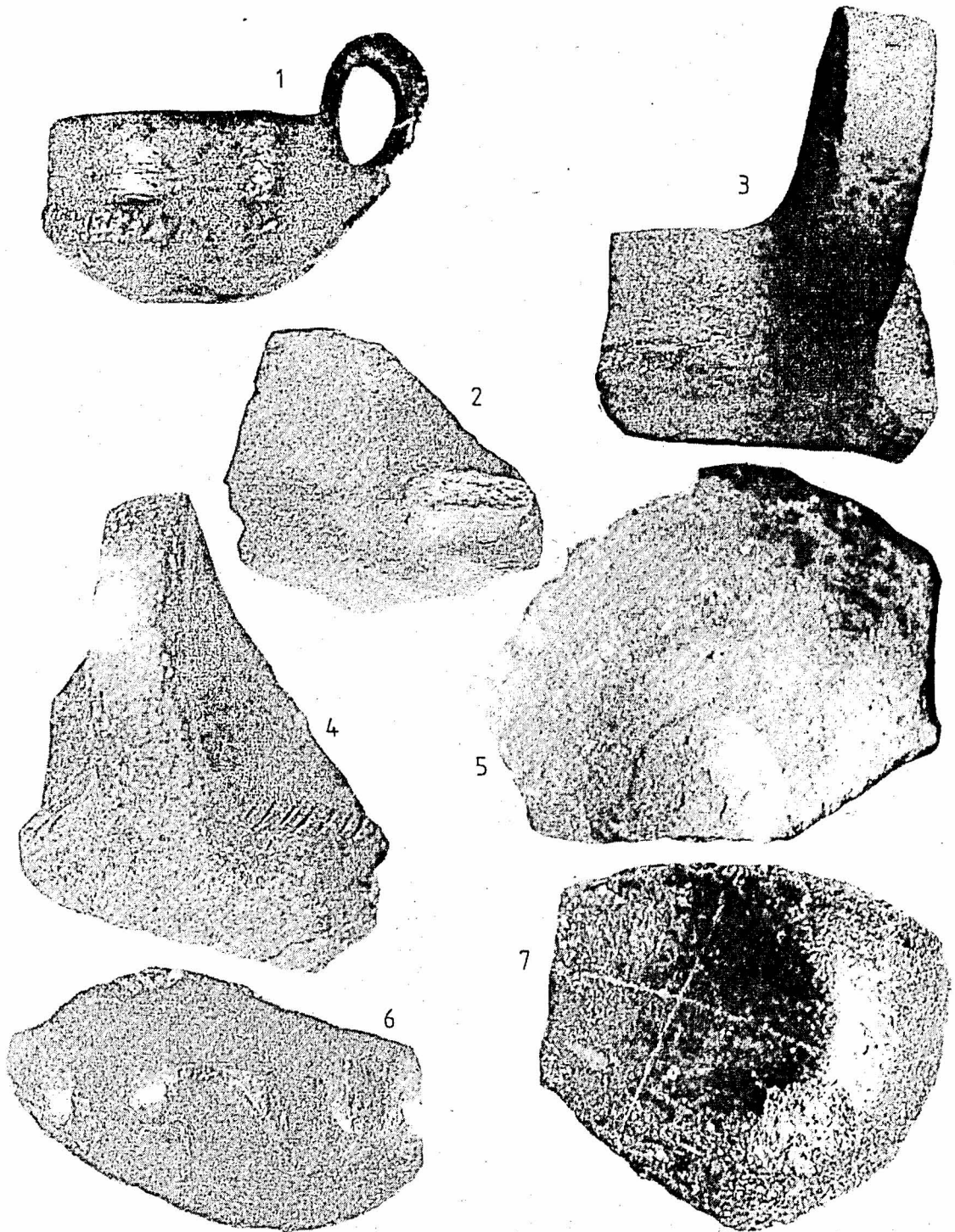

Fig. 12. 1-7. Cești cu toarta suprainălțată și *umbo* pe fund.

3. În afara fragmentelor ceramice care, pe criterii tipologice, au putut fi determinate ca aparținând culturilor Corlăteni-Chișinău sau Cozia, dispunem de câteva fragmente de vase cu atribuire incertă sau care ridică unele probleme privind încadrarea cultural-cronologică. Astfel, tipul de castron cu buza lată, evazată, de la Brădicești (fig. 3/1; 11/6a-b), atribuit anterior culturii Corlăteni-Chișinău, se găsește și la Rasova într-un

mediu cultural considerat de M. Irimia ca aparținând culturii Basarabi³¹. A doua formă de vas este reprezentată de strachina cu buza aplecată spre interior, prevăzută pe muchie cu mici proeminențe și caneluri oblice, largi sau dese (fig. 9/3,7; 16/2-3). Acest tip se poate apropia de o piesă similară din așezarea de la Stoicani, ce corespunde cu faza Babadag II-Cozia³². Cu toate acestea, în repertoriul de forme ceramice și decoruri ale culturii Cozia, așa cum au fost stabilite în urma cercetărilor din stațiunea eponimă³³ și de la Pocreaca³⁴, acest tip deocamdată lipsește și ca atare atribuirea străchinii cu decor de caneluri oblice pe muchia buzei acestei culturi nu se impune. Totodată, observăm că fragmentele de la Brădicești prezintă bune analogii cu câteva piese de la Rasova, atribuite inițial culturii Babadag III de către autorul săpăturilor³⁵.

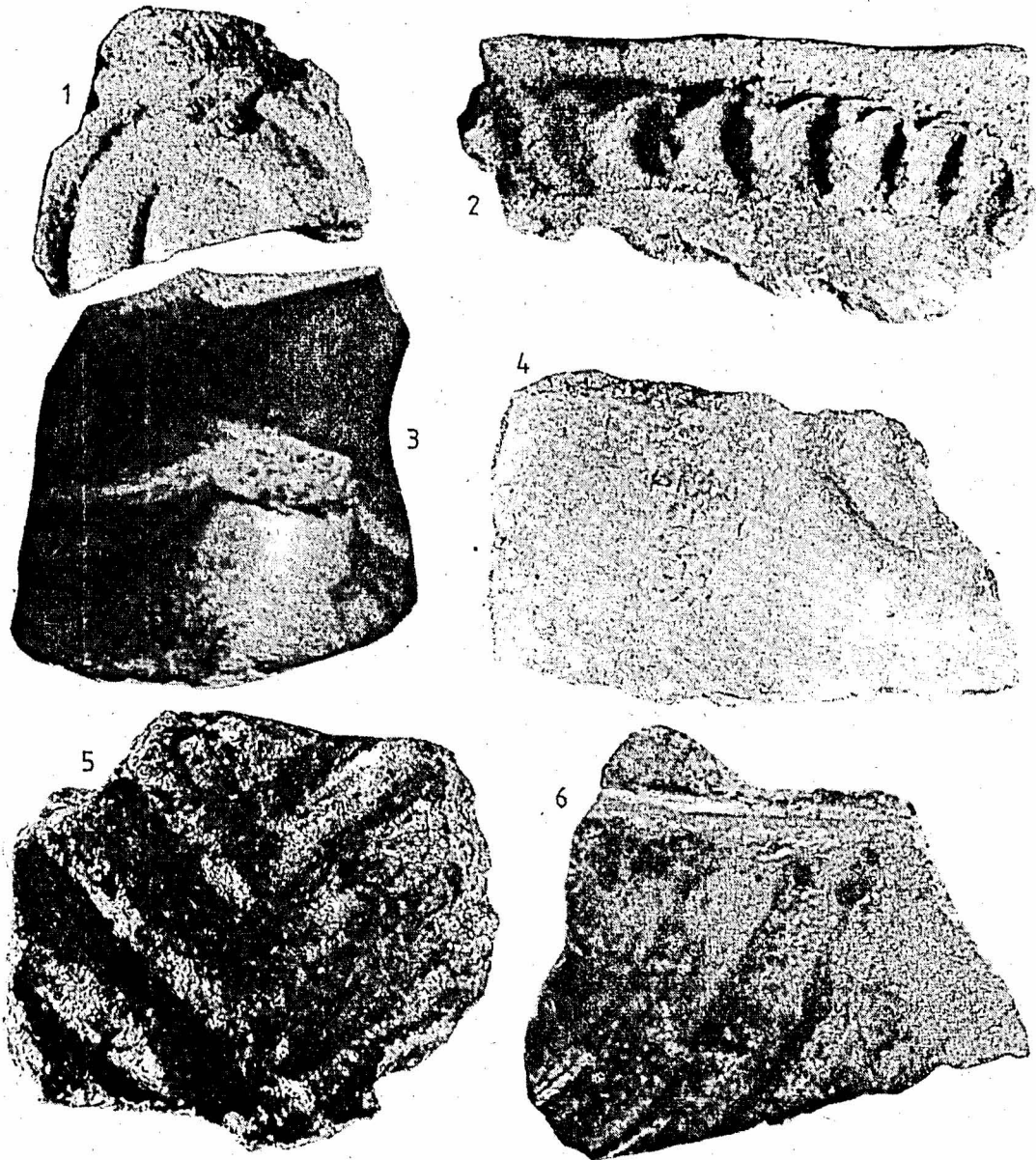

Fig. 13. 1, 4, 6. Fragmente de vase neîncadrate tipologic; 2. Oală cu brâu alveolat; 3. Ceașcă cu toarta supraînălțată; 5. Strachină.

³¹ M. Irimia, *Cercetările arheologice de la Rasova-Malul Roșu. Raport preliminar (Cu privire specială asupra hallsattului în Dobrogea)*, în *Pontica*, 7, 1974, p. 107 și fig. 20/6; Sebastian Morintz, *Din nou despre hallstattul din sud-estul României*, în *Thraco-Dacica*, XI, 1-2, 1990, p. 106.

³² M. Petrescu-Dîmbovița, *Cetățuia de la Stoicani*, în *Materiale*, I, 1953, p. 134, fig. 60/22.

³³ A. László, în *ArhMold*, VII, 1972, *passim*.

³⁴ C. Ionomu, *Cercetările arheologice din cetatea hallstattiană de la Pocreaca-Iași*, în *ArhMold*, XIX, 1996, p. 21-56.

³⁵ M. Irimia, *op.cit.*, p. 103, 107, fig. 20/1,3,7.

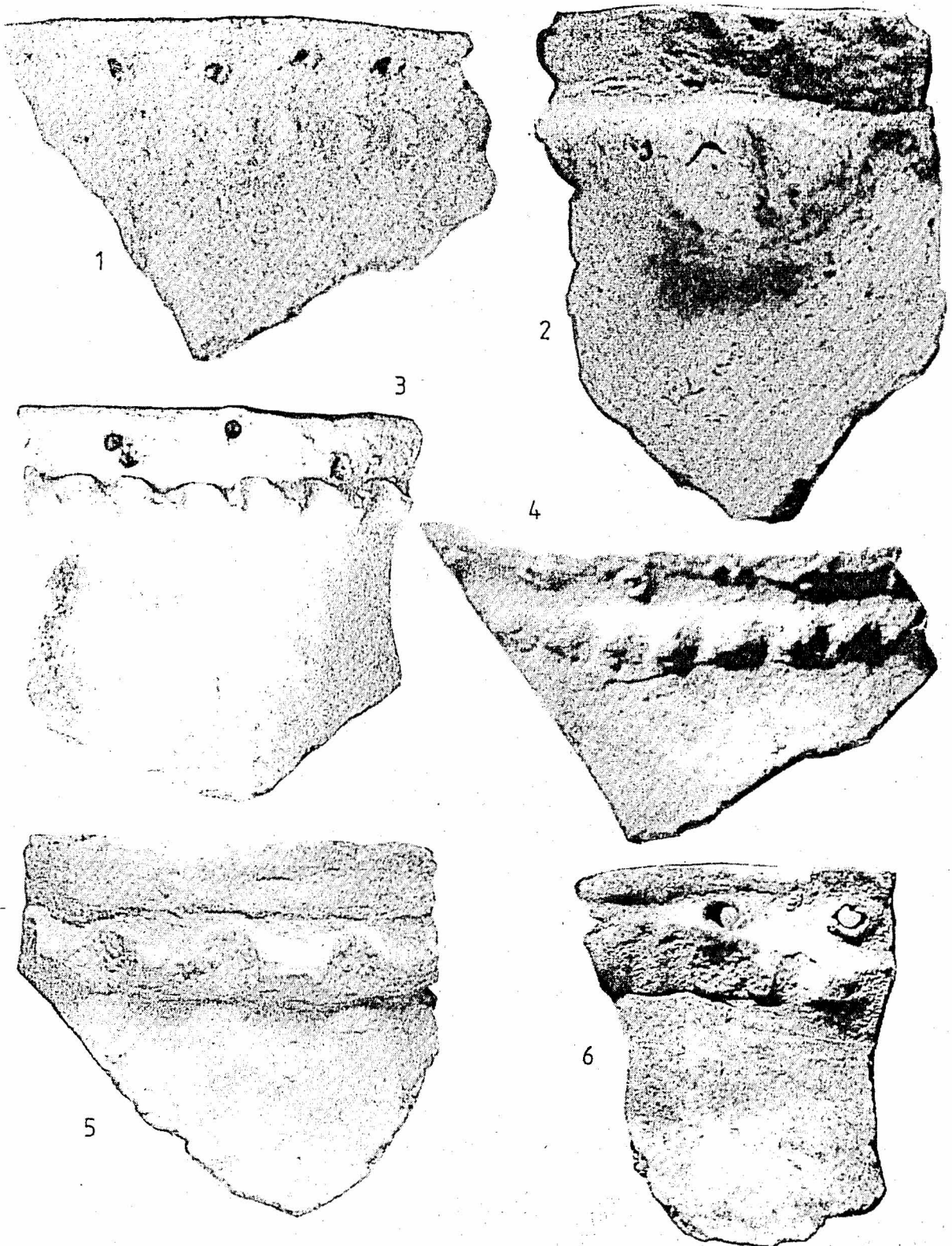

Fig. 14. 1-6. Oale cu brâu alveolat.

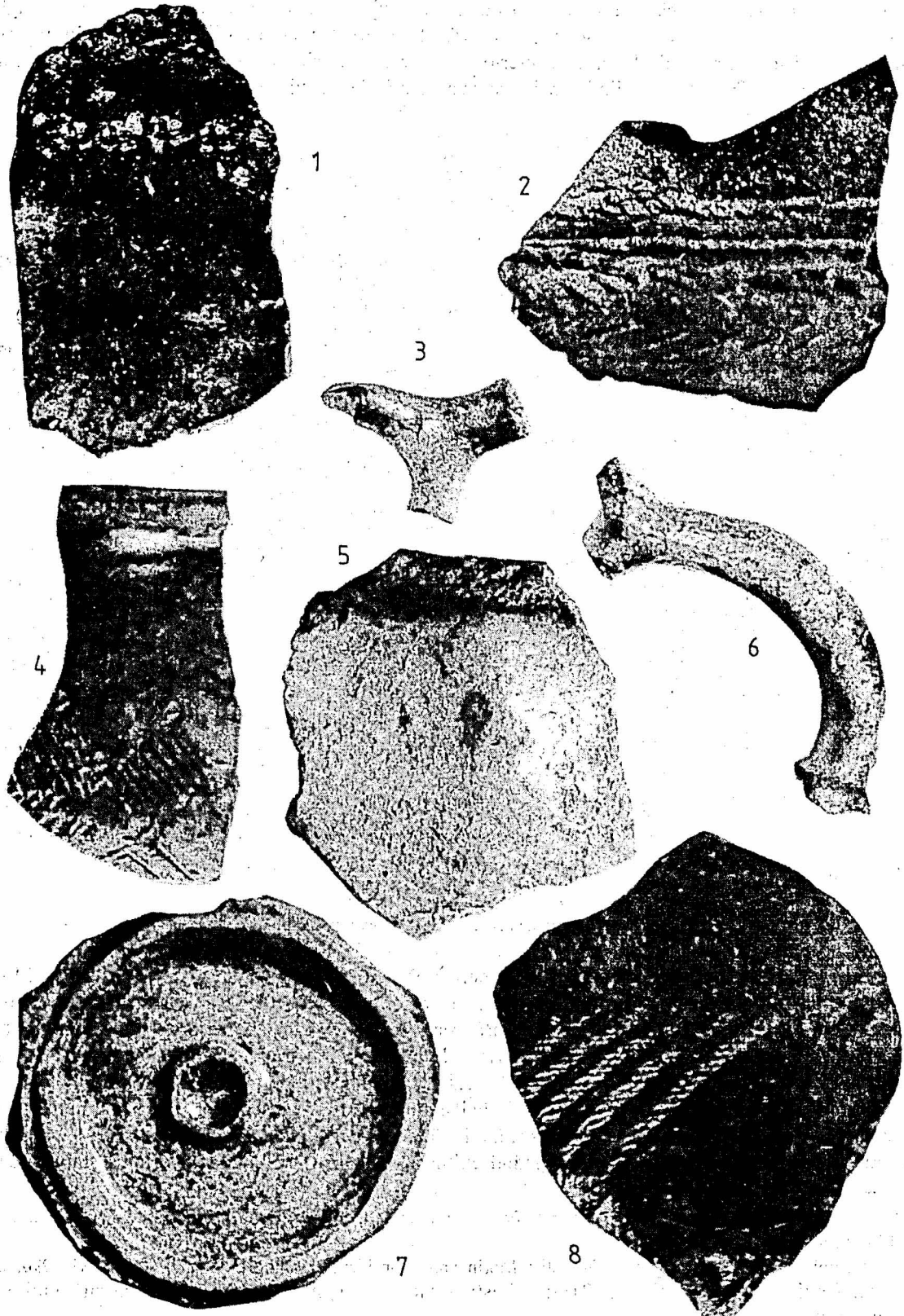

Fig. 15. 1-2, 4, 8. Vase cu decor imprimat sau incizat; 3, 6. Torți fragmentare; 5. Vas cu proeminență triunghiulară; 7. Strachină.

De la un tip de vas a cărui formă nu o putem identifica, provin și două torți de formă unghiulară (fig. 9/5)³⁶. O toartă similară de la Rasova a fost atribuită de M. Irimia culturii Basarabi³⁷. Un alt fragment aparține fundului unei străchini, decorat în interior cu cerc concentric în relief (fig. 9/8; 15/7) un minuscul exemplar asemănător de la Rasova fiind considerat ca aparținând culturii Basarabi³⁸.

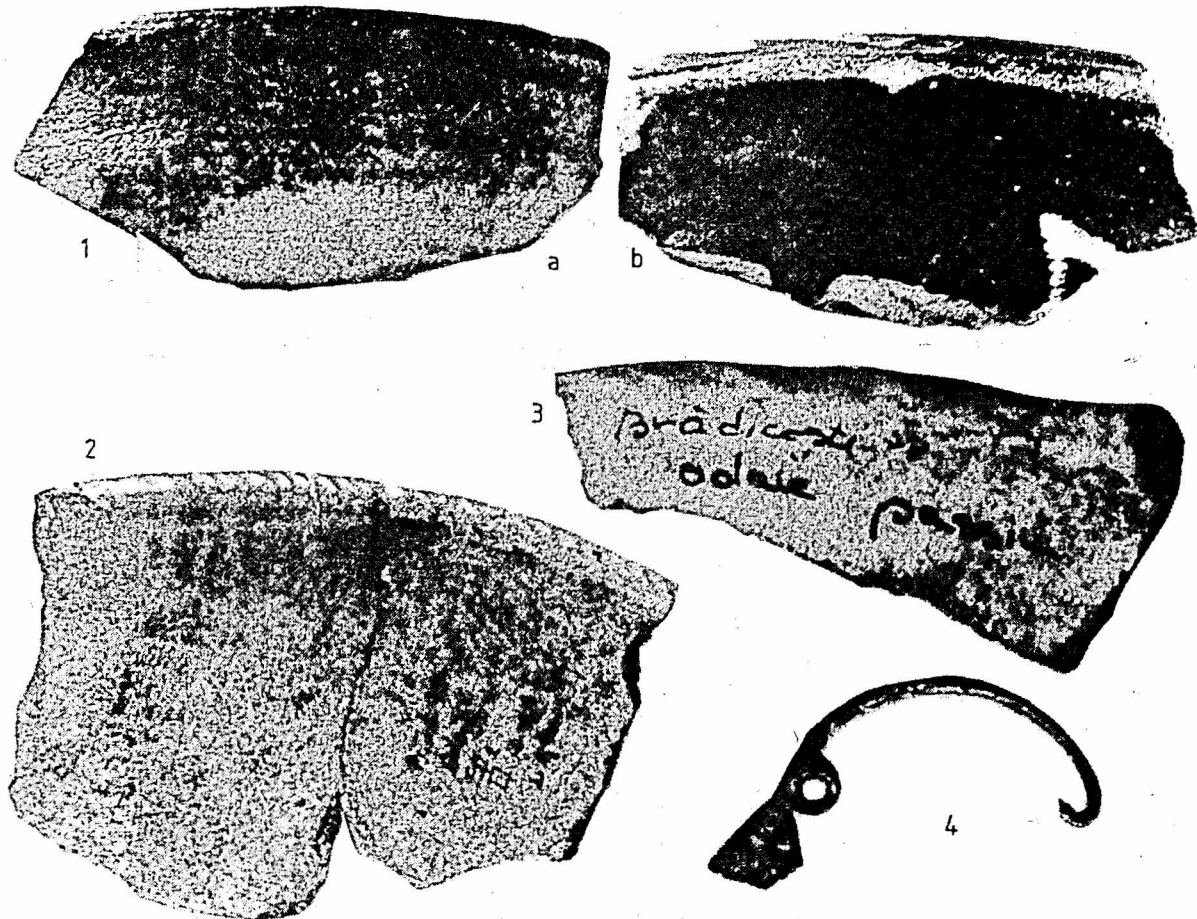

Fig. 16. 1a-b. Strachină grecească; 2-3. Străchini; 4. Fibulă de bronz.

În ceea ce privește atribuirea unor vase de ceramică s-a produs o polemică între Sebastian Morintz și Mihai Irimia; punctul de vedere al primului și anume că o serie de piese de la Rasova, atribuite de către cel de al doilea culturii Basarabi, aparțin de fapt fazei Bârsești-Ferigile, a fost ulterior acceptat de către arheologul constănțean³⁹. Ca atare, interpretarea unor materiale de la Rasova ar trebui reevaluată sau pusă sub semnul îndoielii. Astfel, tipul de castron cu buza evazată, atestat la Brădicești (fig. 3/1,3,5; 11/6a-b) și atribuit de noi culturii Corlăteni-Chișinău, ar putea fi încadrat în hallstattul târziu⁴⁰. De asemenea, toarta unghiulară (fig. 9/5) și strachina cu proeminențe circulare în interior, întâlnită la Rasova și ulterior la Brădicești (fig. 9/8, 15/7) sunt considerate de Sebastian Morintz ca neaparținând culturii Basarabi, fără însă ca acesta să stabilească o altă

³⁶ C. Iconomu, *Noi descoperiri arheologice în așezarea din epoca fierului de la Brădicești-Iași (II)*, în *ArhMold*, XXII, 1999 (2002), p. 63, fig. 12/4.

³⁷ M. Irimia, *op.cit.*, p. 111, fig. 10/6; Sebastian Morintz nu o consideră Basarabi; cf. *Thraco-Dacica*, XI, 1990, p. 106.

³⁸ M. Irimia, *op.cit.*, p. 93, fig. 21/4; Sebastian Morintz nu îl include în categoria străchinilor de tip Basarabi; idem, p. 106.

³⁹ M. Irimia, *Câteva precizări pe marginea unui articol*, în *Thraco-Dacica*, IX, 1988, p. 149-152; idem, *Observații preliminare privind așezarea antică de la Gura Canliei*, în *Pontica*, XIV, 1981, p. 81-89.

⁴⁰ Sebastian Morintz, *Din nou despre hallstattul din sud-estul României*, în *Thraco-Dacica*, XI, 1990, p. 106.

încadrare culturală pentru acest tip de vas⁴¹. Cele două fragmente de străchini cu caneluri oblice pe muchia buzei de la Brădicești (fig. 9/3,7; 16/2-3) constituie un decor larg răspândit în culturile primei epoci a fierului, fiind reprezentat la Rasova, Babadag și în cultura Basarabi⁴².

Fragmentul cu proeminență triunghiulară (fig. 15/5), de la Brădicești, prezintă asemănări, așa cum am arătat, cu unele vase din stațiunile culturii Babadag II și III. Întrucât la Cozia și Pocreaca, în situri care sunt contemporane cu faza Babadag II, acest tip nu se întâlnește, este posibil ca fragmentul de la Brădicești să corespundă cu faza Babadag III-Stoicani necropolă.

Pentru stabilirea unei presupuse etape corespunzătoare culturilor Babadag III și Basarabi la Brădicești, se poate adăuga și depozitul de forme de turnat descoperit în această ultimă localitate în 1980, datat într-o perioadă corespunzătoare culturii Basarabi⁴³. Nu este mai puțin adevărat că analogiile de la Rasova, care au servit drept comparație pentru materialele de la Brădicești, încă mai suscită discuții și îndoieli; recent Al. Vulpe a semnalat problemele referitoare la atribuirea unor materiale de la Rasova culturii Babadag III sau Basarabi⁴⁴. Cu toate acestea, existența unui orizont cultural de tip Stoicani-necropolă-Babadag III, poate fi susținută și de descoperirea la Brădicești a unor materiale hallsattiene târzii – latene timpurii, ce continuă tradiții imediat anterioare. Astfel, deși puțin numeroase și atipice, acestea pot fi datate de fibulade bronz descoperite la Brădicești-Odaie (fig. 9/10; 16/4), cu placă triunghiulară, ce aparține tipului *zweischleifige bogenfibeln mit dreieckiger fussplatte*, varianta A, datată în intervalul de la începutul secolului al VII-lea î.e.n. și până în prima jumătate a secolului al V-lea î.e.n.⁴⁵.

Locuirea hallstattiană târzie și lateniană este ilustrată de mai multe vase de tip sac, cu decor de brâu alveolat și apucători. Aceleași etape îi aparține un opaiț getic de tipul „tigăiță”, fragmentar, cu apucătoare în formă de frunză, care a apărut în săpătură împreună cu fragmente ceramice din a doua epocă a fierului. Opaițe getice de tipul „tigăiță”, dar de epocă romană și fără toartă, au fost descoperite la Tomis și Dinogetia⁴⁶. De asemenea, lateneului timpurii îi aparține și un fragment de farfurie adâncă, cu buza orizontală, fragmentară, ce reprezintă un import grecesc (fig. 9/9; 16/1a-b). Pereții au miezul cenușiu dar, la exterior, sunt de culoare roz. Firnisul negru, zgrunțuros și cu luciu mat a fost aplicat în interior în totalitate, iar la exterior numai pe umăr și buză. O piesă similară a fost descoperită în necropola de la Histria, datată împreună cu tumulul în care a fost găsită, în secolul al V-lea î.e.n.⁴⁷; exemplarul de la Brădicești cu firnisul mat, de proastă calitate ar putea fi mai târziu.

Locuirea getică de la Brădicești-Odaie încetează odată cu apariția în regiune a bastarnilor la începutul secolului al II-lea î.e.n.⁴⁸; ei sunt documentați aici prin fragmente ceramice de vase tipice, cum sunt oalele și străchinile din pastă neagră, lustruită, cu fațetări orizontale în interiorul buzei și toarta în formă de X (fig. 9/2,4,6). Locuirea getică de la Brădicești-Odaie se întrerupe odată cu venirea bastarnilor, pentru a putea fi reluată abia în secolul al II-lea e.n. când vor fi înregistrate primele manifestări de cultură materială ale dacilor liberi.

ARCHAEOLOGICAL FINDINGS IN THE IRON AGE SETTLEMENT OF BRĂDICEȘTI-IAȘI (III)

SUMMARY

Continuing the publication of the archaeological finds from Brădicești, Iași county, we focus mainly on ceramics from the first Iron Age of the Corlăteni-Chișinău and Cozia types. We also present fragments of vessels that could belong to the cultural area of Babadag III – Stoicani necropole, to the late Hallstatt and to early Latene period.

⁴¹ *Ibidem*, p. 106.

⁴² M. Irimia, în *Pontica*, XIV, 1981, p. 81 și notele 14-16.

⁴³ C. Ionomu, *Descoperirile arheologice de la Brădicești-Iași (I)*, în *Cercetări*, XIV-XV, 1983-1984, p. 85-114; idem, *Archäologische Funde aus Brădicești, Kreis Iași (I)*, în *Bronzefunde aus Rumänien*, Berlin, 1995, p. 245-254.

⁴⁴ Al. Vulpe, în *Istoria românilor*, București, I, 2001, p. 329; cf. și Livia Buzoianu, *Civilizația greacă în zona vest-pontică și impactul ei asupra lumii autohtone (sec. VII-IV î. Chr.)*, Constanța, 2001, p. 66-100 și p. 155-158.

⁴⁵ T. Bader, *Die Fibeln in Rumänien*, PBF, XIV, München, 1983, p. 71, nr. 129 A și p. 77.

⁴⁶ C. Scorpan, *Imitații getice după opaițe greco-romane*, în *Pontica*, II, 1969, p. 258, fig. 10-14.

⁴⁷ P. Alexandrescu, *Necropola tumulară*, în *Histria*, II, 1966, București, tumulul XI, p. 162, pl. 86, XI, 9.

⁴⁸ M. Babeș, în *Istoria românilor*, I, 2001, București, p. 507, 524-525.

FIGURE EXPLANATIONS

- Fig. 1. Measure drawing of the Brădicești village with the surrounding microarea and the „Odaie” location.
- Fig. 2. 1, 5, 6. Bowl with the lip curved towards the inside. 2-3, 7. Bitruncated cone-shaped vessels.
- Fig. 3. 1-5. Bowls with large lip, curved towards the outside. 6. Cup with overraised handle.
- Fig. 4. 1-5. Cups with over-raised handle.
- Fig. 5. 1-5. Cups with over-raised handle. 6-7. Cups with over-raised handle and *umbo* at the bottom.
- Fig. 6. 1-2. Cups. 3-4, 6. Vessels of no standard type. 5. Fragment of large bowl.
- Fig. 7. 1-7. Pot with alveolate and incised belt.
- Fig. 8. 1-2, 7, 9. Pots with alveolate belt. 5. Vessel with bottom. 3-4, 7-8. Vessel with stamped or incised decoration.
- Fig. 9. 1, 5. Fragmentary handles. 2-4, 6-8. Bowls with the lip curved towards the inside. 9. Greek bowl.
10. Bronze fibula.
- Fig. 10. 1a-b. Chalice. 2-4. Bitruncated cone-shaped vessels.
- Fig. 11. 1-4, 6a-b. Bowls and cups with the lip curved towards the outside. 5. Fragment of pot decorated with horizontal grooves.
- Fig. 12. 1-7. Cups with over-raised handle and *umbo* at the bottom.
- Fig. 13. 1, 4, 6. Vessels of no standard type. 2. Pot with alveolate belt. 3. Cups with over-raised handle. 5. Bowl.
- Fig. 14. 1-6. Pots with alveolate belt.
- Fig. 15. 1-2, 4, 8. Vessels with stamped or incised decoration. 3, 6. Fragmentary handles. 5. Vessel with triangular prominence.
7. Bowl.
- Fig. 16. 1a-b. Greek bowl. 2-3. Bowls. 4. Bronze fibula.